

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administracinis departamentas
2016 09 23*

KETVIRTASIS SKYRIUS

BYLA NOREIKIENĖ IR NOREIKA PRIEŠ LIETUVĄ

(Peticija Nr. 17285/08)

SPRENDIMAS
(Dėl esmės)

STRASBŪRAS

2015 m. lapkričio 24 d.

GALUTINIS

2016-02-24

Šis sprendimas tapo galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje Noreikienė ir Noreika prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Ketvirtasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko Andrés Sajó,
teisėjų Vincent A. De Gaetano,
Boštjan M. Zupančič,
Nona Tsotsoria,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Egidijaus Kūrio,
Iulia Antoanella Motoc

ir *skyriaus kanclerės* Françoise Elens-Passos,
po svarstymo uždarame posėdyje 2015 m. lapkričio 3 d.,
skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo du Lietuvos piliečiai Daina Noreikienė ir Algirdas Noreika (toliau – pareiškėjai), 2008 m. kovo 31 d. Teismui pateikę peticiją (Nr. 17285/08) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjams atstovavo Kaune praktikuojanti advokatė R. Gradauskienė. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) atstovavo jos atstovė E. Baltutytė.

3. Pareiškėjai teigė, kad nacionalinio teismo sprendimu iš jų buvo atimta nuosavybė, už kurią jie negavo tinkamos kompensacijos, taip pažeidžiant Konvencijos pirmojo protokolo 1straipsnį.

4. 2012 m. birželio 29 d. peticija buvo perduota Vyriausybei.

FAKTAI**I. BYLOS APLINKYBĖS**

5. Pareiškėjai gimė atitinkamai 1965 ir 1961 metais ir gyvena Ramučiuose, Kauno rajone. Jie yra vyras ir žmona.

6. 1993 m. Kauno rajono Karmėlavos apylinkės tarnyba skyrė pirmajai pareiškėjai D. Noreikienei 1,97 ha asmeninio ūkio žemės sklypą (toliau – žemė). 1996 m. Kauno apskrities viršininko administracija leido jai nusipirkti žemę už nominalią 123 investicinių čekių ir 6 Lietuvos litų (LTL – maždaug 1,7 euro (EUR)) kainą.

7. 2004 m. rugpjūčio 2 d. pirmoji pareiškėja pasirašė žemės pirkimo–pardavimo sutartį su Kauno apskrities viršininko administracija siekdama įsigyti šią žemę iš valstybės. Vėliau žemės sklypas buvo įregistruotas Nekilnojamojo turto registre bendrai abiejų pareiškėjų vardu.

8. 2005 m. trečiasis asmuo V. A. pareiškė civilinį ieškinį Kauno apskrities viršininko administracijai ir abiem pareiškėjams, prašydamas atkurti jo nuosavybės teises į žemę. Jis teigė, kad 1991 m. buvo pateiktas prašymas dėl restitucijos, todėl žemė pirmajai pareiškėjai buvo paskirta ir vėliau parduota neteisėtai.

9. 2006 m. balandžio 14 d. Kauno rajono apylinkės teismas patenkino V. A. ieškinį. Teismas pripažino, kad žemė pirmajai pareiškėjai buvo paskirta neteisėtai, nes vietos valdžios institucijos, prieš paskirdamos žemės sklypus naujiems savininkams, privalėjo išnagrinėti prašymus įvykdyti restituciją, ir dėl to, kad pirmoji pareiškėja neatitiko teisės aktuose nustatytų žemės paskyrimo kriterijų. Taikydamas buvusių savininkų teisių pirmumo principą, teismas panaikino administracinius sprendimus, kuriais žemė paskirta pirmajai pareiškėjai, ir pripažino negaliojančia žemės pirkimo–pardavimo sutartį, taip pat įpareigojo Kauno apskrities viršininko administraciją gražinti pareiškėjams 129 LTL (37 EUR).

10. 2006 m. spalio 31 d. Kauno apygardos teismas panaikino žemesnės instancijos teismo sprendimą ir atmetė civilinį ieškinį. V. A. padavė kasacinį skundą. 2007 m. gegužės 15 d. Aukščiausiasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą ir gražino bylą iš naujo nagrinėti Kauno apygardos teismui.

11. 2007 m. rugsėjo 24 d. Kauno apygardos teismas 2006 m. balandžio 14 d. pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistu ir patenkino V. A. ieškinį.

12. 2007 m. lapkričio 30 d. Aukščiausiasis Teismas atsisakė nagrinėti pareiškėjų kasacinį skundą motyvuodamas tuo, kad jame nebuvo keliami jokie svarbūs teisės klausimai.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ IR PRAKTIKA

13. Bylai reikšmingą vidaus teisę ir praktiką žr. bylose *Pyrantienė prieš Lietuvą* (no. 45092/07, §§ 16–22, 2013-11-12) ir *Albergas ir Arlauskas prieš Lietuvą* (no. 17978/05, §§ 21–33, 2014-05-27).

TEISĖ

I. TARIAMAS KONVENCIJOS PIRMOJO PROTOKOLO 1 STRAIPSNIO PAŽEIDIMAS

14. Pareiškėjai skundėsi, kad valstybė neteisėtai atėmė iš jų nuosavybę ir nesumokėjo jiems tinkamos kompensacijos. Jie rėmėsi Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsniu, kuriame nustatyta:

„Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę netrukdomas naudotis savo nuosavybe. Iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, išskyrus tuos atvejus, kai tai yra būtina visuomenės interesams ir tik įstatymo nustatytais sąlygomis bei vadovaujantis bendraisiais tarptautinės teisės principais. <...>“

A. Priimtinumai

15. Vyriausybė teigė, kad pareiškėjai nepanaudojo visų vidaus teisinės gynybos priemonių, nes nesikreipė su atskiru civiliniu ieškiniu pagal Civilinio kodekso 6.271 straipsnį dėl žalos atlyginimo iš valstybės dėl tariamai nepakankamos kompensacijos.

16. Pareiškėjai šio argumento nekomentavo.

17. Teismas nurodo savo išvadas bylose *Pyrantienė* (cituota pirmiau, § 27) ir *Albergas ir Arlauskas* (cituota pirmiau, § 44), kuriose nebuvo įrodyta, kad tuo metu, kai peticija buvo pateikta Teismui, ieškinys pagal Civilinio kodekso 6.271 straipsnį būtų buvusi veiksminga teisinės gynybos priemonė, kuria būtų buvę galima sėkmingai pasinaudoti (žr., *mutatis mutandis*, *Beshiri and Others v. Albania*, no. 7352/03, § 55, 2006-08-22). Teismas nemato jokių priežasčių, kuriomis remiantis šioje byloje būtų galima daryti kitokią išvadą.

18. Todėl Teismas atmeta Vyriausybės prieštaravimą, kad pareiškėjai nepanaudojo visų vidaus teisinės gynybos priemonių.

19. Teismas pažymi, kad šis skundas nėra aiškiai nepagrįstas Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punkto požiūriu, taip pat jis nėra nepriimtinas kitais pagrindais. Todėl jis turi būti pripažintas priimtiniu.

B. Esmė

1. Šalių argumentai

20. Pareiškėjai teigė, kad įsigijo žemę teisėtai ir sąžiningai, remdamiesi Karmėlavos apylinkės tarnybos ir Kauno apskrities viršininko administracijos sprendimais. Jie taip pat teigė, kad žemės sklypo rinkos vertė tuo metu, kai jie neteko nuosavybės teisės į jį, buvo gerokai didesnė, nei jiems grąžinti 129 LTL, o tai reiškia, kad jie negavo tinkamos kompensacijos už savo turto praradimą.

21. Vyriausybė pripažino, kad iš pareiškėjų buvo atimtas jų turtas, tačiau teigė, kad toks atėmimas buvo suderinamas su Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsniu. Vyriausybė pripažino, kad žemė buvo paskirta ir parduota pareiškėjams pažeidžiant „imperatyviasias teisės normas“, kuriomis saugomi buvusių savininkų interesai, todėl atitinkami administraciniai sprendimai ir pirkimo–pardavimo sutartis buvo panaikinti pagal Civilinį kodeksą. Vyriausybė taip pat teigė, kad pareiškėjų nuosavybės teisės apribojimas buvo pateisinamas „viešuoju interesu“, t. y. siekiant apginti buvusių savininkų, kurie prarado nuosavybės teises į žemę per sovietų režimą, teises.

22. Vyriausybė taip pat nurodė, kad pareiškėjai įsigijo žemę lengvatinėmis sąlygomis ir niekaip jos iš esmės nepagerino. Be to, kadangi pareiškėjai gyveno kitur, šis turtas nebuvo jų „vieninteliai namai“. Vyriausybė taip pat teigė, kad turtas pareiškėjams priklausė palyginti trumpą laiką – žemės pirkimo–pardavimo sutartis buvo pasirašyta 2004 m. rugpjūčio 2 d., o V. A. civilinis ieškinys buvo pareikštas 2005 m. kovo 23 d., todėl laikotarpis, į kurį atsižvelgtina, yra trumpesnis nei vieni metai. Todėl, Vyriausybės teigimu, nagrinėjamas apribojimas neturėjo neproporcingo poveikio pareiškėjams.

23. Galiausiai Vyriausybė teigė, kad visos vidaus institucijų klaidos padarytos vykdant žemės reformą, kuri buvo susijusi su buvusių savininkų teisių į nuosavybę, kurią anksčiau buvo nacionalizavęs sovietų režimas, atkūrimo procesu. Todėl pagal Teismo praktiką, Vidurio ir Rytų Europos valstybių kontekste reikėtų atsižvelgti į perėjimo nuo totalitarinio režimo prie demokratijos aplinkybes ir į konkrečias kiekvienos bylos aplinkybes.

2. Teismo vertinimas

a) Bendrieji principai

24. Bylai reikšmingi bendrieji principai nurodyti byloje *Pyrantienė* (cituota pirmiau, §§ 37–40).

b) Minėtų principų taikymas šioje byloje

25. Šioje byloje neginčijama, kad buvo „atimta nuosavybė“, kaip tai suprantama pagal Pirmojo protokolo 1 straipsnio antrą sakinį. Todėl Teismas turi išsiaiškinti, ar nagrinėjamas atėmimas buvo pateisinamas pagal minėtą nuostatą.

i) Apribojimo teisėtumas

26. Nacionalinių teismų sprendimas panaikinti 1993–1996 m. priimtus administracinius sprendimus ir 2004 m. pasirašytą žemės pirkimo–pardavimo sutartį buvo grindžiamas Civilinio kodekso 1.80 ir 6.147 straipsniais ir Vyriausybės nutarimu Nr. 816 dėl žemės sklypų asmeniniam ūkiui bei tarnybinėms daloms suteikimo. Teismai taip pat rėmėsi

Aukščiausiojo Teismo praktikoje įtvirtintu buvusių savininkų teisių pirmumo principu. Todėl Teismas konstatuoja, kad atėmimas buvo teisėtas, kaip reikalaujama pagal Pirmojo protokolo 1 straipsnį.

ii) *Teisėtas tikslas*

27. Kaip ir bylose *Pyrantienė* ir *Albergas ir Arlauskas* (abu sprendimai cituoti pirmiau), skundžiamomis priemonėmis siekta ištaisyti valdžios institucijų klaidas ir apginti buvusių savininkų interesus, atkuriant jų nuosavybės teises į žemę natūra. Todėl Teismas laikosi nuomonės, kad apribojimo tikslas buvo teisėtas (žr. *Pyrantienė*, cituota pirmiau, §§ 44–48; taip pat žr. *Bečvār and Bečvárová v. the Czech Republic*, no. 58358/00, § 67, 2004-12-14).

iii) *Proporcingumas*

28. Teismas primena, kad bet koks nuosavybės apribojimas turi būti ne tik teisėtas ir siekti teisėto tikslo, bet ir turi atitikti proporcingumo reikalavimą. Privaloma užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp visuomenės bendrojo intereso poreikių ir asmens pagrindinių teisių apsaugos reikalavimų, toks teisingos pusiausvyros siekis būdingas visai Konvencijai. Reikiama pusiausvyra neužtikrinama, jeigu atitinkamam asmeniui tenka asmeninė ir per didelė našta (žr. *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, 1982 09 23, §§ 69–74, Series A no. 52; *Brumărescu v. Romania* [GC], no. 28342/95, § 78, ECHR 1999-VII; ir *Anthony Aquilina v. Malta*, no. 3851/12, §§ 58–59, 2014-12-11, ir juose cituojamas bylas).

29. Keletą kartų panašiose bylose, kurios, kaip ir ši byla, buvo susijusios su valstybės institucijų per restitucijos procesą padarytų klaidų ištaisymu, Teismas pabrėžė būtinybę užtikrinti, kad senų skriaudų ištaisymas nesukurtų naujos neproporcingos žalos (žr. *Velikovi and Others v. Bulgaria*, nos. 43278/98, 45437/99, 48014/99, 48380/99, 51362/99, 53367/99, 60036/00, 73465/01 ir 194/02, § 178, 2007-03-15). Todėl teisės aktais turi būti numatyta galimybė atsižvelgti į konkrečias kiekvienos bylos aplinkybes, kad sąžiningai turtą įgiję asmenys nepatirtų atsakomybės naštos, kuri deramai turėtų tekti jų turtą konfiskavusiai valstybei. Kitaip tariant, bet kokios valstybės valdžios institucijos padarytos klaidos našta turi atitekti valstybei, o klaidos neturi būti taisomos nuo tų klaidų nukentėjusių asmenų sąskaita (žr. *Gladysheva v. Russia*, no. 7097/10, § 80, 2011-12-06, ir *Pyrantienė*, cituota pirmiau, § 70).

30. Siekdamas įvertinti pareiškėjams tekusią naštą, Teismas privalo išnagrinėti konkrečias kiekvienos bylos aplinkybes, o būtent sąlygas, kuriomis buvo įgyta ginčijama nuosavybė, ir kompensaciją, kurią pareiškėjai gavo už atimtą nuosavybę, taip pat jų asmeninę ir socialinę padėtį (žr. *Pyrantienė*, cituota pirmiau, § 51).

31. Šioje byloje pirmoji pareiškėja teisę į žemės sklypą įgijo 1993 m. vietos administracinėms institucijoms priėmus sprendimą, o iš valstybės ji

nusipirko 2004 m. Šiuo atžvilgiu Teismas pažymi, kad nors žemės pirkimas buvo įformintas tik 2004 m., pareiškėja turinį interesą įgijo 1993 m., kai administracinės valdžios institucijos skyrė jai sklypą (žr. šio sprendimo 6 punktą).

32. Žemės pardavimo procedūras vykdė oficialios institucijos, įgyvendinančios valstybės valdžios įgaliojimus, o pirmosios pareiškėjos ir Kauno apskrities viršininko administracijos pasirašytoje žemės pirkimo–pardavimo sutartyje buvo numatytos tipinės pardavimo sąlygos (žr. šio sprendimo 6 ir 7 punktus). Teismo nuomone, pareiškėjai turėjo labai mažai galimybių, jei tokių apskritai turėjo, kaip nors paveikti sutarties sąlygas arba pirkimo kainą, nes tai buvo išskirtinė valstybės kompetencija. Todėl valdžios institucijos privalėjo patikrinti, ar pareiškėjai turėjo teisę gauti žemės sklypą ir ar žemės sklypo pardavimas atitiko galiojusias procedūras ir teisės aktus (žr. *mutatis mutandis*, *Gladysheva*, § 79, ir *Pyrantienė*, § 54, abu cituoti pirmiau).

33. Pareiškėjų nuosavybės teisė į žemę buvo pripažinta negaliojančia po to, kai buvęs savininkas pareiškė civilinį ieškinį, kurį vėliau patenkino nacionaliniai teismai. Buvo nustatyta, kad vietos valdžios institucijos neturėjo teisės perduoti ginčijamos nuosavybės pareiškėjams, dar neišsprendus klausimo dėl buvusių savininkų teisių atkūrimo. Vyriausybė teigė, kad vidaus valdžios institucijų klaidos buvo padarytos vykdant žemės reformą, kuri buvo susijusi su sudėtingu buvusių savininkų nuosavybės teisių atkūrimo procesu Lietuvoje. Teismo nuomone, nors valstybės, spręsdamos tokius klausimus, tikrai susiduria su sudėtingais teisiniais ir faktiniais aspektais, šioje byloje už kliudymą netrukdomai naudotis nuosavybe atsakinga tik valstybė atsakovė, o Vyriausybė neįrodė jokių tai pateisinančių išimtinių aplinkybių (žr. *Nekvedavičius v. Lithuania*, no. 1471/05, § 88, 2013-12-10, ir *Albergas and Arlauskas*, cituota pirmiau, § 62).

34. Šiomis aplinkybėmis Teismas primena ypatingą gero administravimo principo svarbą. Pagal šį principą tais atvejais, kai kyla su bendruoju interesu susijęs klausimas, ypač jeigu jis turi įtaką pagrindinėms teisėms, įskaitant nuosavybės teises, viešosios valdžios institucijos privalo veikti greitai, tinkamai ir nuosekliai (žr. *Beyeler v. Italy* [GC], no. 33202/96, § 120, ECHR 2000-I; *Rysovskyy v. Ukraine*, no. 29979/04, § 71, 2011-10-20; ir *Pyrantienė*, cituota pirmiau, § 55).

35. Teismas papildomai pažymi, kad pareiškėjų sąžiningumas, susijęs su įsigijimu, niekada nebuvo ginčijamas nacionaliniu lygmeniu (žr., *mutatis mutandis*, *Vistiņš and Perepjolkins v. Latvia* [GC], no. 71243/01, § 120, 2012-10-25). Jie buvo paprasti piliečiai, o pirkimas buvo grindžiamas teisės aktais, galiojusiais visiems tą pačią statusą turintiems asmenims, todėl nėra pagrindo pripažinti, kad jie pasinaudojo savo privilegijuota padėtimi ar kitaip veikė neteisėtai, kad įsigytų nuosavybę (žr. *Albergas and Arlauskas*, cituota pirmiau, § 68). Pareiškėjai nežinojo, kad žemė jiems buvo parduota pažeidžiant teisės aktus; žemės pirkimo neteisėtumas buvo pirmą kartą

nustatytas tik 2006 m. balandžio 14 d. apylinkės teismo sprendimu (žr. šio sprendimo 9 punktą). Šiuo atžvilgiu Teismas yra įsitikinęs, kad pareiškėjai buvo sąžiningi savininkai ir kad jų turtinis interesas naudotis žeme buvo pakankamai įrodytas (žr. *Pyrantienė*, cituota pirmiau, § 60, ir *Albergas and Arlauskas*, cituota pirmiau, §§ 68–69).

36. Be to, Teismas mano, jog pareiškėjai turėjo teisę tikėtis, kad 1993–1996 m. priimti administraciniai sprendimai ir 2004 m. pasirašyta žemės pirkimo–pardavimo sutartis, kuriais remiantis jie įsigijo turtą, nebus pripažinti negaliojančiais atgaline data jų nenaudai. Šiomis aplinkybėmis „teisėti lūkesčiai“ taip pat grindžiami pagrįstu tikėjimu administraciniais sprendimais, turinčiais tvirtą teisinį pagrindą ir susijusiais su turtinėmis teisėmis (žr. *Kopecký v. Slovakia* [GC], no. 44912/98, §§ 45–47, ECHR 2004-IX, ir *Pyrantienė*, cituota pirmiau, § 61). Net darant prielaidą, kad pareiškėjai sumokėjo lengvatinę kainą už nagrinėjamą žemę, Teismui šis faktas neturi reikšmės, kiek tai susiję su jų nuosavybės teise (žr. *Digrytė Klibaldiienė v. Lithuania*, no. 34911/06, § 36, 2014 10 21). Todėl Teismas konstatuoja, kad pareiškėjai turėjo „teisėtą lūkestį“, kad toliau galės naudotis šiuo turtu.

37. Po to, kai pareiškėjai prarado nuosavybės teisę į žemę, jiems buvo sumokėta 129 LTL (37 EUR), t. y. 1996 m. buvusi nominali žemės kaina. Pagal pareiškėjų pateiktą vertinimą žemės sklypo rinkos vertė 2007 m. lapkričio mėn. buvo 299 000 LTL (86 600 EUR). Nors Vyriausybė ginčijo šiuos duomenis, ji nepateikė alternatyvaus įvertinimo. Bet kuriuo atveju Teismas mano esant pagrįsta daryti išvadą, kad žemės rinkos vertė 2007 m. viršijo nominalią kainą, kurią pareiškėjai sumokėjo 1996 m. Taip pat reikėtų pažymėti, jog akivaizdu, kad pareiškėjams gražinta 129 LTL suma buvo akivaizdžiai smarkiai nuvertėjusi ir negalėjo būti pagrįstai susijusi su žemės verte po vienuolikos metų. Todėl Teismas konstatuoja, kad pareiškėjams 2007 m. sumokėta 129 LTL kompensacija buvo akivaizdžiai nepakankama siekiant nusipirkti naują panašų žemės sklypą (žr., *mutatis mutandis*, *Velikovi and Others*, cituota pirmiau, § 207).

38. Teismas pakartoja, kad nuosavybę paėmus nesumokant sumos, pagrįstai susijusios su jos verte, paprastai neužtikrinama teisinga pusiausvyra tarp bendrojo visuomenės intereso poreikių ir asmens pagrindinių teisių apsaugos reikalavimų ir pareiškėjui užkraunama neproporcinga našta (žr. *The Holy Monasteries v. Greece*, 1994-12-09, § 71, Series A no. 301-A, ir *Former King of Greece and Others v. Greece* [GC], no. 25701/94, § 89, ECHR 2000-XII). Pagal Teismo praktiką, suformuluotą panašiose bylose, susijusiose su nuosavybės ekspropriacija, minėta pusiausvyra paprastai užtikrinama, jeigu asmeniui, kurio nuosavybė buvo paimta, išmokėta kompensacija pagrįstai susijusi su to turto „rinkos“ verte, nustatyta ekspropriacijos metu (žr. *Pincová and Pinc v. the Czech Republic*, no. 36548/97, § 53, ECHR 2002-VIII; *Vistiņš and Perepjolkins*, cituota pirmiau, § 111; ir *Guiso-Gallisay v. Italy (just satisfaction)* [GC], no. 58858/00, § 103, 2009-12-22). Iš to darytina išvada,

kad kompensacijos suma už pareiškėjų nuosavybės teisių į žemę praradimą turi būti apskaičiuojama pagal tos dienos, kai nuosavybės teisė buvo prarasta, turto vertę.

39. Teismas laikosi nuomonės, kad šioje byloje valdžios institucijos iš esmės pagrįstai nusprendė nekompensuoti pareiškėjams žemės rinkos vertės, kadangi jie buvo įsigiję žemę už labai mažą kainą (žr., *mutatis mutandis, Vistiņš and Perepjolkins*, cituota pirmiau, §§ 118 ir 130). Tačiau Teismas mano, kad 129 LTL kompensacijos priteisimas pareiškėjams nepakankamai sušvelnino jiems dėl nuosavybės teisės praradimo kilusius neigiamus padarinius. Priteista kompensacija buvo pernelyg neproporcinga žemės rinkos vertei, kad Teismas galėtų konstatuoti, jog tarp visuomenės interesų ir pareiškėjų pagrindinių teisių buvo užtikrinta „teisinga pusiausvyra“ (žr., *mutatis mutandis, Urbárska Obec Trenčianske Biskupice v. Slovakia*, no. 74258/01, § 126, 2007-11-27; *Pyrantienė*, cituota pirmiau, § 68; ir *Albergas and Arlauskas*, cituota pirmiau, § 74).

40. Pirmiau pateiktų argumentų pakanka, kad Teismas galėtų daryti išvadą, kad dėl sąlygų, kuriomis iš pareiškėjų buvo atimta nuosavybės teisė į žemę, jiems teko asmeninė ir per didelė našta ir kad valdžios institucijos neužtikrino teisingos pusiausvyros tarp visuomenės intereso poreikių ir pareiškėjų teisės netrukdomai naudotis savo nuosavybe. Todėl buvo pažeistas Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnis.

II. KITI TARIAMI KONVENCIJOS PAŽEIDIMAI

41. Pareiškėjai skundėsi pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį ir 8 straipsnį dėl neteisingo proceso ir jų teisės į privatų gyvenimą pažeidimo. Jie teigė, jog nacionaliniai teismai klaidingai konstatavo, kad žemė jiems buvo paskirta ir parduota neteisėtai. Pareiškėjai taip pat nurodė, kad nacionaliniai teismai turėjo atmesti buvusio savininko civilinį ieškinį, nes buvo suėjęs šio ieškinio senaties terminas. Teismas mano, kad šį skundą reikia nagrinėti tik pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

42. Teismas primena, kad būtent nacionaliniai teismai turi aiškinti ir taikyti atitinkamas nacionalines proceso ir materialinės teisės normas (žr., tarp daugelio kitų, *Baumann v. Austria*, no. 76809/01, § 49, 2004-1007). Šioje byloje nacionalinių teismų pateiktas atitinkamos vidaus teisės nuostatos aiškinimas neatrodo savavališkas ar nepagrįstas, todėl neatrodo, kad juo būtų pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis. Todėl Teismas mano, kad šis skundas turi būti paskelbtas kaip aiškiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punktą ir 4 dalį.

43. Pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos septintojo protokolo 2 straipsniu, taip pat skundėsi, kad Aukščiausiasis Teismas atsisakė nagrinėti jų kasacinį skundą. Teismas pažymi, kad minėta nuostata taikytina tik baudžiamosioms byloms, ir mano, kad iš esmės pareiškėjų skundą reikia nagrinėti pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

44. Kadangi kasacinio skundo pagrindų vertinimas priklauso tik Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisdikcijai, Teismas nespėlios, ar Aukščiausiasis Teismas turėjo priimti nagrinėti pareiškėjų kasacinį skundą (žr., *mutatis mutandis*, *Impar Ltd v. Lithuania*, no. 13102/04, § 32, 2010-01-05). Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta pirmiau, ir nesant jokių nepagrįstų pareiškėjų galimybės kreiptis į Aukščiausiąjį Teismą apribojimų, Teismas mano, kad šis skundas turi būti paskelbtas kaip aiškiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punktą ir 4 dalį.

III. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

45. Konvencijos 41 straipsnyje nustatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

46. Pareiškėjai reikalavo 299 000 Lietuvos litų (LTL; 86 600 eurų (EUR)) turtinei žalai atlyginti. Jie rėmėsi jų prašymu 2012 m. rugpjūčio mėn. parengta eksperto išvada, teigdami, kad turtinės žalos suma atitinka žemės rinkos vertę, buvusią jos atėmimo metu.

47. Pareiškėjai taip pat reikalavo 100 000 LTL (28 960 EUR) neturtinei žalai atlyginti. Jie nepateikė jokių reikalavimų dėl išlaidų ir sąnaudų.

48. Vyriausybė laikėsi nuomonės, kad reikalaujama atlyginti turtinės žalos suma yra per didelė ir ginčijo eksperto išvadą kaip neobjektyvią ir priklausomą tik nuo apskaičiavimo metodo. Vyriausybė taip pat teigė, kad Teismas gali priteisti turtinę žalą tik jeigu klausimą yra išnagrinėję nacionaliniai teismai, tačiau savo argumentams pagrįsti nepateikė jokio alternatyvaus žemės rinkos vertės įvertinimo.

49. Vyriausybė taip pat teigė, kad pareiškėjai neįrodė tiesioginio priežastinio ryšio tarp tariamai patirtos neturtinės žalos ir tariamo pareiškėjų teisės netrukdomai naudotis nuosavybe pažeidimo. Vyriausybė prašė Teismo atmesti pareiškėjų reikalavimus dėl neturtinės žalos kaip per didelius ir nepagrįstus.

50. Šiomis aplinkybėmis Teismas mano, kad Konvencijos 41 straipsnio taikymo klausimas nėra parengtas sprendimui. Todėl, atkreipiant dėmesį į tai, kad yra galimybė valstybei atsakovei ir pareiškėjams susitarti, būtina jį atidėti (Teismo reglamento 75 taisyklės 1 ir 4 dalys).

51. Todėl Teismas atideda šį klausimą ir ragina Vyriausybę ir pareiškėjus per šešis mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį taps galutinis, pateikti rašytines pastabas dėl pareiškėjams priteistinos žalos sumos ir visų pirma pranešti Teismui apie bet kokią galimą jų tarpusavio susitarimą.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI:

1. *Skelbia* skundą pagal Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnį priimtinu, o kitą peticijos dalį nepriimtina;
2. *Nusprendžia*, kad buvo pažeistas Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnis;
3. *Nusprendžia*, kad 41 straipsnio taikymo klausimas nėra parengtas sprendimui, todėl:
  - a) *atideda* minėtą klausimą;
  - b) *ragina* Vyriausybę ir pareiškėjus per šešis mėnesius nuo tos dienos, kai šis sprendimas pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį taps galutinis, pateikti rašytines pastabas dėl pareiškėjams priteistinos žalos sumos ir visų pirma pranešti Teismui apie bet kokią galimą jų susitarimą;
  - c) *atideda* tolesnį procesą ir suteikia Kolegijos pirmininkui teisę prirėikus jį atnaujinti.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2015 m. lapkričio 24 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Kanclerė
Françoise Elens-Passos

Pirmininkas
András Sajó